

18.10.2006

Dnro 875/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Liisa Nieminen

YHTEYDENPIDON RAJOITTAMINEN HUOSTAANOTETUN LAPSEN JA HÄNEN VANHEMPIENSA VÄLILLÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi kirjeessään eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan - - - kaupungin sosiaalisihteerin ja sosiaalityöntekijän menettelyä lapsensa sijaishuoltoon liittyvissä kysymyksissä.

Hän pyysi selvittämään ensinnäkin sosiaalitoimiston menettelyn passin hakemisessa lapselleen. Toiseksi hän pyysi selvittämään sosiaalitoimen menettelyn lapsensa ja tämän vanhempien yhteydenpitoa koskevassa asiassa.

2 SELVITYS

Kirjoituksen johdosta hankittiin - - - sosiaalilautakunnan lausunto ja sosiaalisihteerin ja sosiaalityöntekijän yhteinen selvitys.

Passiasian osalta lautakunnan lausunnossa tuotiin esiin, että asiassa pyrittiin yhteistoimintaan vanhempien kanssa kertomalla perhekodin ulkomaan matkasta vanhemmille. Heitä pyydettiin allekirjoittamaan passihakemus perhekodin kautta, mutta he palauttivat allekirjoittamattoman paperin perhekotiin. Lapsen etu oli kuitenkin päästä perhekodin kanssa yhteiselle, ennen kokemattomalle ulkomaanmatkalle, joten sosiaalisihteeri allekirjoitti passihakemuksen. Lapsi ilmaisi myös itse halunsa päästä muiden mukaan matkalle. Lautakunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että huostaanotossa osa huoltajan oikeuksista ja velvoitteista siirtyy sosiaalilautakunnalle, millä perusteella passihakemus allekirjoitettiin.

Mitä tulee kantelijan ja hänen lapsensa väliseen yhteydenpitoon, sosiaalilautakunnan lausunnossa todetaan, että työskentely lapsen vanhempien kanssa on ollut vaikeaa ja hankalaa. Vanhempien kanssa on tehty lastensuojeluun kuuluvat huoltosuunnitelmat, joissa on sovittu lapsen ja hänen vanhempiensa tapaamisista ja puhelinyhteydestä.

Sosiaalityöntekijöiden selvityksen mukaan tapaamiset on koko ajan toteutettu sopimusten mukaisesti, mutta muu yhteydenpito on ollut hankalaa. Vanhemmat

eivät ole heidän mukaansa koskaan hyväksyneet huostaanottoa ja sijoituspaikkaa, mikä on estänyt perhekodin ja vanhempien välisen yhteistyön.

Lisäksi selvityksessä tuotiin esiin, että sosiaalitoimen on mahdoton puuttua siihen, miten puhelinyhteys lapsen ja vanhempien välillä toimii. Perhekotiin on oltu yhteydessä asiasta ja tuolloin on käynyt ilmi, että lapsi ei ole aina muistanut ottaa matkapuhelintaan mukaan ulos leikkeihin eikä hän ole aina halunnut tulla sisälle kesken leikkien puhumaan puhelimeen.

Kantelija antoi vastineen asiassa 9.8.2006.

3

RATKAISU

Olen tutkinut kantelunne.

Siltä osin kuin kyse on passin myöntämisestä alaikäiselle, en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista tai virheellistä menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Passilain (1986/642) 5 §:n 6 momentin mukaan siinä tapauksessa, että alaikäinen on otettu sosiaalilautakunnan huostaan, suostumuksen alaikäiselle annettavaan passiin antaa sosiaalilautakunta vanhempien sijaan.

Lapsen ja vanhempien välisen yhteydenpidon rajoittamisen osalta totean seuraavaa.

Lastensuojelulain (1983/683) 24 §:n mukaan sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja muita läheisiä henkilöitä sekä pitää heihin yhteyttä. Sosiaalilautakunnan on tuettava ja autettava lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Huostaanoton aikana sosiaalilautakunta voi kuitenkin rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa ja tavata heitä ja hänelle läheisiä henkilöitä. Rajoittamisen edellytyksistä on säännökset lastensuojelulain 25 §:ssä ja lastensuojeluasetuksen 9 §:ssä.

Lähtökohtana on, että yhteydenpidosta pyritään sopimaan vanhempien ja sijaishuoltopaikan kanssa. Suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidosta tulee kirjata lastensuojelulain 11 §:n mukaiseen huoltosuunnitelmaan. Näin on tehty myös kantelijan kohdalla. Ensimmäisen kerran yhteydenpidosta otettiin määräykset 30.3.2005 tehtyyn suunnitelmaan. Viimeinen hoitosuunnitelman tarkistus on tehty 20.4.2006. Siitä puuttuu kuitenkin vanhempien allekirjoitus. Tästä on käsitykseni mukaan pääteltävissä, että vanhemmat eivät katsoneet voivansa hyväksyä yhteydenpidosta tehtyä suunnitelmaa.

Mikäli sosiaalilautakunnan ja vanhempien välillä syntyy vähäisintäkään erimielisyyttä tapaamisista ja yhteydenpidosta, on asiassa tehtävä aina yhteydenpitoa koskeva valituskelpoinen päätös (näin esim. Tapio Rätty,

Oikeusturvatekijät lastensuojelussa, s. 104, teoksessa Lastensuojelu tänään (Annamajja Puonti, Tuula Saarnio ja Anne Hujala, toim.). Päätöksen tekemistä voidaan perustella Suomen perustuslain 21 §:llä, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta, ja samalla tavoin on tulkittu myös Suomen perustuslain 10 §:ää.

Mielestäni tässä tapauksessa, kun yhteydenpidon toteuttamisesta ei ole päästy sopimukseen, yhteydenpidon rajoittamisesta olisi ollut perusteltua tehdä nimenomainen, valituskelpoinen päätös. Tämä olisi turvannut vanhempien oikeusturvaa perustuslain edellyttämällä tavalla.

Marraskuun alussa tänä vuonna tulee voimaan lastensuojelulain muutos (2006/583), jonka myötä yhteydenpidon rajoittamista koskevat säännökset täsmentyvät entisestään.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen huostaan otetun lapsen ja hänen vanhempiensa yhteydenpidon rajoittamista koskevasta päätöksenteosta sosiaalilautakunnan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän lautakunnalle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin.

- - -